

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**DN. DVRANDI|| à Sancto Portiano, in Senten=||tias
Theologicas Petri Lombardi|| Commentariorum libri||
quatuor.||**

Durandus <de Sancto Porciano>

Antverpiæ, 1567

Quæstio secunda. Vtrum genus humanum indiguerit sacramentis vbi
determinatur de tempore indigentia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72607)

dum Hug. vel q̄ sint causa gratiæ secundū Magistrum ca-
lumniam habet apud multos, vt patebit inferius, vnde de
scriptio Augu. inter cætera præacceptanda videtur.

q. 4. hinc
dijst.

13 AD primum arg. dicendum q̄ de sacramento prout
est signū & secundum generalē rationē nominis sumptū
non est data nisi vna descriptio, videlicet q̄ sacramētum
est sacre rei signum: de nomine autem sacramenti prout
restringitur ad sacramētum no. le. datur vna similiter ab
Aug. & omnes aliæ sunt intelligendę prout idem cum ea
important, & sic sunt vna realiter & non plures.

14 Ad secundum dicendum quod serpens gneus potuit
dici sacramentum ver. leg. hoc est sacre rei signum, imago
autem crucifixi, beatę virginis, & sanctorum nō fuerunt
in ver. le. In noua autem lege & si sint, tamen non sunt sa-
cramenta no. le. quia non adhibentur ex diuina institū-
tione vt medicamenta curationis spiritualis.

15 Ad tertium dicendum quod non solum contraria
contrariis curantur, sed eisdem contrario modo acceptis:
per eadem enim contrario modo facta fit virtus & cor-
rumpitur vt docetur. 2. Ethic. & ideo sicut homo peccauit
adherendo sensibilibus propter se, sic curatur in sacramē-
tis subiiciendo se sensibilibus propter Deum.

16 Ad quartū dicendum q̄ elementum accipitur ibi pro
omni re corporali, id est, pro elemento & elementato.

17 Ad quintum dicendū est quod representatio quæ
est ex naturali similitudine est secundum proportionem,
vt dicitur in solutione frequentis argumenti: sed significa-
tio quæ est ex institutione diuina est ex directa represen-
tatione, & sic differt vnum ab altero, nec sibi inuicem op-
ponuntur.

18 Ad sextum dicendū q̄ similitudo accipitur ibi non
pro participatione eiusdem forme secundū speciem quæ nō
potest esse inter rem corporale & spirituale, sed pro pro-
portionem: quia sicut se habet aqua quæ est materia baptis-
mi ad diluendum sordes corporis, sic proportionabiliter
se habet gratia baptismalis ad diluendum sordes omnium
vitiolorum, vnde quantum ad prædicta quæ opposita sunt
contra prædictas descriptioes patet responsio, quamuis
in aliis, vt supra dictum est, sint defectuosæ.

QVÆSTIO SECYND A.

Vtrum genus humanum indigerit sacramentis.

Tho. 3. q. 61.

Secundo queritur, vtrum genus humanum indigerit
sacramētis. Et arguitur quod non: quia secundū Apo-
stolum. 1. ad Tim. 4. Corporalis exercitatio ad modicum
est utilis, sed vltus sacramentorum consistit in corporali ex-
ercitatione, ergo ad modicum est utilis, & talibus nullus
indiget, ergo &c.

Mat. 9.

1 Item obseruatio mādatorum quæ sunt de distamine
rationis naturalis sufficit (vt videtur) ad salutem conse-
quendam: vnde cuidam petenti ad Christo, quid faciendo
vitam æternam habeo? Respondit: si vis ad vitā ingre-
di serua mandata, ergo præter obseruantiam mandato-
rum frustra ponitur institutio sacramentorum.

2 Item si genus humanum indiguit sacramentis, aut
hoc fuit pro statu innocentie, aut legis: & si pro statu legis
aut naturalis vel scriptę, aut euangelii, sed in nullo istorū
temporum indiguit sacramentis genus humanum, ergo
nunquam. Minor probatur, quod enim nō indiguerit in
statu innocentie clarum est: quia pro illo statu homo fuit
præuentus gratia, vt dictum fuit. 2. lib. dist. 29. quæst. 1. fuit
etiam præditus originali iustitia per quam poterat facil-
limē vitare omne peccatum, sed ad salutem hæc sufficiūt,
ergo &c. Item nec pro statu legis naturalis vel scriptę in-
diguit homo sacramentis, vt videtur, quia infirmis pau-
ciora sunt imponenda onera quā sanis, quia pauciora
possunt portare, sed post peccatum tempore legis natura-
lis vel scriptę, homines fuerunt infirmiores quā tempo-
re innocentie, ergo pauciora fuerunt tunc hominibus im-
ponenda, sed in statu innocentie non fuerunt sacra-
menta, vt probatum est, ergo multo minus post. Item nec in
statu euangelii, vt videtur, quia secundum Apostolum
lex noua seu euangelium liberat nos ab oneribus ve. leg.
ergo non debet imponere noua onera sacramentorum,
alioquin oneraret sicut lex vetus.

4 IN contrarium arguitur, quia secundum Augu. 10.
contra Faustum: in nullum nomen religionis seu verum
seu falsum coadiuuari homines possunt nisi aliquo signa-
colorum vel sacramentorū visibilibus consortio colligen-
tur, sed in ecclesia Dei est verissima religio, ergo oportet
in ea esse huiusmodi signa, & hæc sunt sacramenta.

5 Item secundum Hug. de sacramentis: quando cunq;
morbus fuit, fuit remedium contra morbum, sed post pec-
catum semper fuit morbus peccati: ergo & sacramēta quę
sunt remedium contra peccatum.

6 RESPON SIO. Circa quæstionē istam videnda
sunt duo. Primum est an genus humanus indigerit sa-
cramentis. Secundum est pro quo tempore indigerit.

7 QVANTVM ad primum dicendū quod genus
humanum nunquam indiguit sic sacramētis quod sine sa-
cramentis non posset esse vel saluari: quia Deus virtutem
suam qua nos conseruat & saluat in esse nature & gratiæ
& perducit ad statum glorię non alligauit sacramentis,
quin sine eis posset facere quicquid facit mediātib; il-
lis. Congruum tamen fuit & expediens humano generi
ad salutem sacramenta institui, quod patet ex duobus.

Sup. 3. 166
d. 25.

Primò, quia omni tempore fuerunt necessaria ad salutem
fides & opera protestantia fidem in his saltem in quibus
inerat facultas operadi: & de fide quidem patet hoc, quia
sola cognitio naturalis non potest hominem sufficienter
dirigere respectu finis supernaturalis in quo salus eius
consistit, propter quod requiritur fides sine qua impossi-
bile est placere Deo Heb. 11. De operibus etiam patet, quia
fides sine operibus mortua est Iac. 2. cap. ergo semper nec-
cessaria fuit fides de saluatore, & remuneratore, & opera
protestantia talem fidem, & hoc expressè dicit Apostolus
ad Heb. 11. Credere oportet accedem ad Deum quia est,
& quod inquirentibus se remunerator sit. Opera autem
protestantia talem fidem siue essent sacrificia, siue oblatio-
nes potuerunt dici sacramēta secundum largam acceptio-
nem sacramenti, secundum quam omne signum rei sacre
potest dici sacramentum, quare &c.

Tho. 2. 7.

8 Secundo, quia congruum fuit & expediens ad salu-
tem illa institui per quæ homo dirigitur in Deum quan-
tum ad intellectum, & affectum, & exteriorem effectum:
non enim est via ad salutem saltem adultis nisi per illa
tria vel aliqua ex illis, sed per sacramenta dirigitur ho-
mo in Deum quantum ad illa tria, ergo &c. Minor decla-
ratur. Primò quantum ad eruditionem intellectus, quia
sicut ex creaturis naturalibus ducimur in cognitionem
creatoris quantum ad conditiones quæ ex creaturis cons-
cluduntur: necessario de creatore, sic ex sacramentis quæ
tenus sunt opera protestantia fidem erudimur de creato-
re quantum ad conditiones supernaturales, videlicet quod
est saluator, redemptor, remunerator, & huiusmodi, quæ
uis hæc eruditio nostri intellectus indigeat reuelatione
seu doctrina sicut cætera quæ sunt fidei. Quantum verò
ad affectum dirigitur in Deum cum ob reuerentiam di-
uinam eis subiicimur: quantum autem ad exteriorem
actum, cum circa ea ad honorem Dei exercitamur. Et iste
sunt tres causę quas ponit Magister in litera, quare sacra-
menta fuerunt instituta, scilicet causa eruditionis quo ad
intellectum, causa humiliationis quo ad affectum, & ex-
ercitationis quo ad exteriorem actum, & sumuntur hæc
causę ab Hugone, libro. 1. de sacramentis, par. 9. cap. 7. Et
patet primum.

* alia quæ-
sio hæc erudi-
tio excelsas et
paciatem non
sibi intellectu
cum indigeat.

9 QVANTVM ad secundum, videlicet pro quo
tempore humanum genus sacramentis indigerit: dicen-
dum est quod si sacramenta vocentur quæq; sacra signa
protestantia fidem de Deo saluatore & remuneratore con-
ferente in presenti sanctitatem, & in futuro salutem, sic sa-
cramenta fuerunt homini expediētia pro omni tempore
tam innocentie quā naturę lapsę, sicut sufficienter de-
claratum est per duas prædictas rationes: si autem sacra-
menta solum vocentur sacra signa curationis spiritualis,
sic homo non indiguit sacramentis in statu innocentie,
sed solum post peccatum, quod patet: quia vbi non est ti-
mendum de morbo, non est opus medicamento, non est
enim opus valentibus medicus, sed malè habentibus,
vt habetur Matthæi nono, sed ante peccatum non erat
morbus, nec erat timendum de morbo, quin sufficienter
& fa

Tho. 2. 7.

& faciliter possit ei restitui absq; adminiculo exteriori: sic enim secundum omnes fuit instituta natura in statu innocentie, quod poterat non solum sufficienter, imò faciliter vitare quocumq; peccatum, ergo tunc non fuit opus aliquo medicamento, sed sacramenta sic accepta sunt quedam medicamenta, vt dictum est, ergo &c.

10 Nec obstat de matrimonio quod tunc institutum fuit, quia quò tunc non fuisset durante statu illo in remedium concupiscentie, quia nulla fuisset, sed solum in officium, nò fuisset medicamentum, quare nec sacramentum. Et si dicatur quòd erat signum sacre rei, ergo sacramentum. Dicendum quòd si status ille semper durasset, matrimonium nò fuisset signum coniunctionis Christi & ecclesie: per assumptionem humanitatem; quia si homo non peccasset filius Dei incarnatus non fuisset, vt communis tenetur.

Th. 3. p. 4.
art. 3.

11 Iuxta quod notandum est, quòd quò sacramenta sint quedam opera protestationis fidei de reparatore, vt dictum est, secundum incrementa fidei creuerunt sacramenta. Creuit autem fides processu temporum quatum ad explicationem articulorum, & primò tempore Abrax, qui & pater fidei dicitur, & hic adhuc existens in tempore legis nature accepit sacramentum noui, siue signaculum fidei, scilicet circumcissionem, vt patet Gen. 17. Et hoc fuit necessitas: quatum ad masculos post octauum diem. Cetera autem que precesserunt, vt sacrificia, decimæ, & oblationes, fuerunt voluntatis & necessitatis: necessitatis in cõmuni, vt saluet aliquid faceret in protestatione fidei sue, sed in speciali erant voluntatis. Poterant enim eligere hoc vel illud pro libito suo. Deinde tempore Moysi fides tantum creuit, vt non solum in vna familia esset, sed in tota vna gente cui data fuit lex, que nò nisi populo dari potest: quia lex positua pars est politicæ, propter quod tunc addita sunt multa sacramenta, vt patet in Exod. Liui. in lib. Numerorum vltimo. Post aduentum Christi fides perfectè declarata est, & exhibitum est per Christum quod in lege fuerat promissum: & quia aliis signis oportet signari presentia, preterita & futura, vt dicit Aug. contra Faustum, 19. ideo preter sacramenta veteris legis, quibus pronuntiabantur futura de Christo, oportuit quòd essent alia quibus significarentur illa que fuerunt exhibitum per Christum. Et hæc euacua uerunt alia, sicut euacuatur umbra per veritatem.

12 AD primum argumentum dicendum quòd Apostolus loquitur de exercitatione, que est pure corporalis. Exercitatio autem que est in sacramentis non est pure corporalis quam requirit spirituales preparationem, & in eis queratur spiritualis effectus.

13 Ad secundum dicendum quòd observatio mandatorum sufficit ad salutem, præsupposita tamen fide & gratia: & sic loquitur Christus Mar. 19. sed ex quo homo incurrit peccatum quod priuat gratiam, requiruntur sacramenta que eam restituant.

14 Ad tertium dicendum quòd si sacramenta sumantur generaliter pro signis sacris protestationibus fidem, sic omni tempore indiguit homo sacramentis etiam in statu innocentie. Si autem sacramenta vocentur solum signa sacre curationis morbi peccati, sic homo nò indiguit sacramentis in statu innocentie, sed solum post peccatum tempore legis naturalis scriptæ & euangelii. Et quando arguitur quòd infirmioribus pauciora onera sunt imponenda quàm sanis: verum est, nisi pertineant ad eorum curationem, sicut sunt sacramenta, que sunt medicina peccati. Quòd arguitur vltimò, quòd lex noua liberat ab oneribus veteris legis, verum est, tum quia imponit onera pauciora, tum etiam leuiora, & que pertinent ad curationem morbi peccati, & ad conferuationem sanitatis spiritualis.

De forma sacramentorum, vide infra distinctione vigesima secunda, questione secunda.

QUESTIO TERTIA.

Vtrum sacramenta consistant in rebus & verbis.

Th. 3. p. 4. q. 60.

Terrid queritur vtrum sacramenta consistant in rebus & verbis. Et videtur quòd non, quia sacramenta noue legis succedunt sacramentis veteris legis: illis enim ablatis ista sunt instituta, vt dicit Aug. contra Faustum 19. sed in sacramentis veteris legis non requirebatur alia

qua forma verborum, vt videtur, ergo nec in sacramentis noue legis.

2 Item in quibusdam sacramentis sunt verba sine elementis corporalibus: sicut in penitentia & matrimonio, ergo similiter in aliquibus sacramentis debent sufficere elementa, vel res corporales sine verbis.

3 IN contrarium est quod dicit Aug. super Ioannem, homil. 80. Accedit verbum ad elementum, & fit sacramentum. Et Apostolus Ephes. 5. Christus dilexit ecclesiam, & tradidit semetipsum pro ea, vt eam sanctificaret, mundans eam lauacro aquæ in verbo vite.

4 **RESPONSIO.** Principalis causa quare sacramenta consistant in his vel illis est institutio diuina, quia sicut Deus qui non alligauit virtutem suam sacramentis, potuit absq; sacramentis reparare genus humanum, sic reparando genus humanum per sacramenta potuit ea instituire in quibus voluit. Potest tamen assignari quedam congruitas quare instituta sunt in quibusdam magis quam in aliis, & secundum hoc videnda sunt duo. Primum est, in quibus consistebant sacramenta veteris legis. Et secundum est, in quibus consistunt sacramenta noue legis.

5 **Q V A N T V M** ad primum dicendum est quòd sacramenta veteris legis, vt communiter consistebant in rebus absq; verbis: quia sicut lex vetus fuit umbra legis noue, vt dicit Apoll. Heb. 10. sic sacramenta veteris legis fuerunt umbra & figura sacramentorum noue legis, vt dicit Hugo de sancto Victore lib. 1. parte. 1. cap. 10. sed obscuritas representationis magis fit per signa, vel per res sensibiles, quam per voces, que inter signa obtinent principatum secundum Aug. quare rationabile fuit, sacramenta veteris legis consistere in rebus absq; verbis: nec recorder quòd in aliquo sacramento vterentur verbis, excepto sacrificio Zelotypie, de quo habetur Num. 5. Cuius forte ratio est, quia non tantum fiebat ad figurandum futura, sicut ad exhibendum aliqua presentialiter: non quidem spiritalia, vt sacramenta noue legis, sed corporalia que signabantur per verba ibidem expressa. Veruntamen in orationibus, benedictionibus, & gratiarum actionibus erat vsus verborum in veteri lege sicut in noua, propter eandem rationem.

6 **Q V A N T V M** ad secundum dicendum quòd omnia sacramenta noue legis consistunt in verbis, non omnia tamen consistunt in verbis & rebus, sed quedam sic, & quedam non. Primum patet ex duobus. Primò ex eo quod sunt instrumenta nostre sanctificationis, quia instrumentum debet congruere principali agenti, sed sacramenta sunt instrumenta Christi sanctificantis hominem, ergo debent ei congruere: hoc autem fit per hoc quod consistunt in verbis, igitur &c. Minor declaratur, Christus enim sanctificat nos effectiue in quantum Deus, sed meritorie in quantum homo: quantum autem ad vtrumque congruit quod sacramentum, quia est instrumentum Christi nos sanctificantis consistat in verbis vocalibus, quia quum sit triplex verbum, mentis, imaginationis, & vocis. Primum assimilatur verbo in diuinis. Secundum assimilatur ei, vt dispositum fuit in carnari. Tertium assimilatur, vt iam incarnato: sicut enim humanitas est habitus circundans diuinitatem, sic verbum vocis est quasi inuoluens verbum mentis. Sunt enim ea que sunt in voce earum que sunt in anima passionum nostre: & ita verbo incarnato (quod est principalis causa nostre sanctificationis) maxime congruit vt instrumentum verbum vocis.

7 Secundò patet idem ex hoc quòd sunt signa, quia signa presentium & exhibitum debent esse expressiua (sicut & presentia certius possunt cognosci) sed sacramenta noue legis sunt signa eorum que sunt per Christum exhibitum, & eorum que presentialiter exhibentur in administratione eorum, nisi suscipiens ponat obicem, ergo debent esse expressiua, sed inter signa voces tenent principatum secundum Aug. ergo omnia sacramenta noue legis debent consistere in verbis. Hoc autem est intelligendum de illis que pure & præcisè sunt sacramenta noue legis, ad excludendum matrimonium, quod potest verè contrahi sine verbis, puta per literas inter absentes, vel per nutus & signa inter mutos vel verecundos, præsupposito interiori consensu, & æquè verè est sacramentum, sicut matrimonium per verba contractum: quod pro tanto est, quia

Th. 4. q.

In primo, d. 27. q. 1. Conferat his que sunt per in. 5. per d. 1. q. 6. q. 1. dicit.

Th. in scripto.